

Ministerie van Economische Zaken,  
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer  
der Staten-Generaal  
Binnenhof 4  
2513 AA 's-GRAVENHAGE

**Directoraat-generaal voor  
Energie, Telecom en Markten**  
Directie Energiemarkt

**Bezoekadres**  
Bezuidenhoutseweg 30  
2594 AV Den Haag

**Postadres**  
Postbus 20101  
2500 EC Den Haag

**Factuuradres**  
Postbus 16180  
2500 BD Den Haag

**Overheidsidentificatienr**  
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)  
[www.rijksoverheid.nl/eleni](http://www.rijksoverheid.nl/eleni)

Datum 20 juni 2011

Betreft Reactie op uw brief aangaande schaliegas

Geachte voorzitter,

Met uw schrijven van d.d. 15 juni jl. verzoekt u mij om u te informeren over de startdatum van de proefboringen voor de winning van schaliegas, en om geen onomkeerbare stappen te nemen inzake de winning van schaliegas.

Zoals ik ook heb aangegeven in mijn brief van 6 juni jl., zal gas de komende decennia een belangrijke rol in de Nederlandse en Europese energievoorziening blijven spelen. De ontwikkeling van schaliegas in Nederland kan een belangrijke bijdrage leveren in de ambitie van het kabinet om de Nederlandse gasvoorraden ten volle te benutten.

Ik hecht groot belang aan de veiligheid en zorgvuldigheid bij de opsporing en winning van schaliegas. Hoewel het winnen van schaliegas an sich nog niet eerder heeft plaatsgevonden in Nederland, zijn de te gebruiken technieken zeker niet nieuw, maar ook in Nederland beproefd en bewezen. De winning van schaliegas betekent het winnen van gas in een laag die een slechte doorstroming kent. Om dit (schalie)gas uit de grond te halen, wordt allereerst een normale boring gezet, dus een boring zoals die voor elke gaswinning in Nederland geldt. Daarna maakt men barsten in het gesteente met een techniek die fraccen heet. Ook deze techniek wordt in Nederland zowel op land als op zee al lange tijd toegepast. Daarnaast gelden in Nederland heldere wettelijke normen en is het toezicht van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) van hoge kwaliteit. Op voorhand is de veiligheid bij de winning van schaliegas naar huidige inzichten dus goed geborgd.

De afgelopen periode merk ik desondanks dat er ten aanzien van de opsporing en de eventuele daaropvolgende winning van schaliegas in Nederland zorgen leven bij decentrale overheden en burgers. Deze zorgen komen met name voort uit berichten over grondwaterverontreiniging in de Verenigde Staten en aardbevingen die zijn opgetreden in het Verenigd Koninkrijk die gerelateerd worden aan schaliegas.

De zorgen die mede hierdoor ontstaan, zijn begrijpelijk en neem ik heel serieus. Het ministerie en de toezichthouder kijken zorgvuldig naar incidenten als deze. Ten aanzien van de grondwaterverontreiniging is inmiddels bekend geworden dat deze niet gerelateerd is geweest aan het fraccen ten behoeve van schaliegas,

**Ons kenmerk**  
ETM/EM / 11091817

**Uw kenmerk**  
2011Z12235/2011D31383

maar aan het gebrekkig cementeren van de put. Over de bevingen in het Verenigd Koninkrijk is echter nog niet alles bekend en informatie hierover kan dus eventueel ook relevant zijn voor de Nederlandse situatie.

In Nederland lopen op dit moment voorbereidingen voor de opsporing en de eventuele daaropvolgende winning van schaliegas in Noord-Brabant. Op dit moment verkeert dit project nog in de opsporingsfase. De hiervoor benodigde vergunningen zijn reeds verleend. Om de proefboringen te kunnen laten plaatsvinden, zullen de komende tijd voorbereidende werkzaamheden plaatsvinden op de geplande locatie. Deze werkzaamheden zullen aan het eind van de zomer afgerond worden. De vergunninghouder verwacht dat eind dit jaar de feitelijke proefboring naar schaliegas zal plaatsvinden. Tot eind van dit jaar zullen er dus geen boringen plaatsvinden.

Voordat er daadwerkelijk geboord wordt, zal worden geborgd dat de veiligheid - op het moment dat (proef)boringen plaatsvinden - is verzekerd. Voordat er feitelijk geboord kan worden, moet namelijk voldaan zijn aan eisen zoals deze gesteld zijn in het Besluit algemene regels milieu mijnbouw, en moet een veiligheid- en gezondheidsdocument en een boorprogramma worden overlegd aan SodM. Het is van belang dat hier alle relevante, actuele inzichten in worden meegenomen. Daarom vind ik het van groot belang dat na het bekend worden van de tweede beving in het Verenigd Koninkrijk, SodM direct actie heeft ondernomen. SodM heeft Cuadrilla, de vergunninghouder in het Verenigd Koninkrijk, op 14 juni schriftelijk laten weten dat, voorafgaande aan de indiening van het boorprogramma bij SodM, onderzocht moet zijn wat de oorzaak is van de trillingen.

Als uit het onderzoek blijkt dat er (mogelijk) een verband is tussen de fracking-operaties en de geregistreerde trillingen, dan dient hier afdoende rekening mee gehouden te worden bij het uitvoeren van het fraccen. Deze risico's dienen in het veiligheid- en gezondheidsdocument geadresseerd te worden, en daarin dient te worden aangetoond dat het gaat om een acceptabel risico. In het kader van de Arbeidsomstandighedenwet zijn er diverse mogelijkheden om handhavend op te treden, waaronder eis tot naleving (art. 27), stillegging van het werk (art. 28) of last onder dwangsom (art. 28a). Ook in het kader van het boorprogramma kan de Inspecteur Generaal der Mijnen last onder dwangsom opleggen bij niet-naleving van de Mijnbouwwet (art. 132).

Concluderend betekent dit dat er de komende maanden geen (proef)boringen naar schaliegas plaats zullen vinden. Er zullen ook geen onomkeerbare stappen worden gezet. Met de specifieke aandachtspunten die SodM bij de vergunninghouder heeft neergelegd, waarop getoetst zal worden, en de mogelijkheden om op de veiligheid van het ingediende boorprogramma handhavend op te treden zijn de instrumenten voorhanden om de veiligheid te waarborgen. Ik kan u aangeven dat, indien blijkt dat er sprake is van onacceptabele risico's, er geen boringen naar schaliegas zullen plaatsvinden.

Op deze manier waarborg ik – samen met de toezichthouder - dat er geen proefboringen plaats zullen vinden totdat de veiligheid is verzekerd en afdoende rekening is gehouden met de onderzoeksresultaten van de aardbevingen in het Verenigd Koninkrijk. Voor mij, en ook voor de toezichthouder, staan namelijk bij de boringen veiligheid en zorgvuldigheid voorop.

Daarnaast zeg ik u toe dat ik zorgvuldigheid betracht bij alle nog te nemen besluiten, die nodig zullen zijn om tot daadwerkelijk winning van schaliegas te komen. Daarbij zal ik zorgen dat de communicatie hierover met u, en ook met de andere overheden, op zorgvuldige wijze plaatsvindt.

(w.g.) drs. M.J.M. Verhagen  
Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie